

Nu liksom under en Samuel Scheidts, Dietrich Buxtehudes och Joh. Seb. Bachs dagar hämtar komponisterna för kyrkans instrument till stor del sin inspiration från koralen. Måhända är detta det mest glädjande i våra dagars kyrkomusikliv. Ty det vittnar om en strävan att bjuda kyrkomenigheten det bästa ifråga om musik, att bjuda en musik som mer än någon annan förmår skänka den lyftning och vederkvickelse vi alla nu mer än någonsin äro i behov av.

W. Å.

Ett processionskors.

»Vexilla regis prodeunt
Fulgēt crucis mysterium» (Venantius Fortunatus)

Med rätta framhåller H. Leclercq i den framställning av det kristna korsets och krucifixets historia, som han giver i Dictionnaire d'archeologie chrétienne, att vi i de ord ur Fortunati kors-hymn, som blivit satta som motto över denna lilla uppsats, kunna se ett uttryck för den anda, som skapade processionskorsen som ett tillbehör till den kristna kulten, men, tillägger han också, vi ha icke i dessa rader någon arkeologisk notis. Beträffande Västerens kyrka höra vi först senare talas om processionskors under det att fynd från orienten visa, att kors avsedda att bäras förekommit åtminstone under det femte århundradet (Kaufmann: Handb. der christl. Archäologie 2). Då påven firade mässa i vederbörlig stationskyrka, d. v. s. den kyrka i Rom som för den innevarande dagen var bestämd därtill och dit stadens prästerskap och befolkning infunno sig för att deltaga, förekommo — enligt de romerska ordines, genom vilka vi kunna få en bild av gudstjänstlivet i Rom under det 6. och 7. århundradet — sju stationskors, vilka burits framför folket från stadens olika delar på vägen till stationskyrkan. I samband med berättelsen om S:t Augustini mission i England förtäljer Beda, att ett processionskors användes då litanian sjöngs, här ha vi alltså exempel på ett processionskors i senare mening, och slutligen kan nämnas att bland de gåvor Karl den store överlämnade till Leo III också fanns ett kors avsett att bäras i gudstjänstliga processioner.

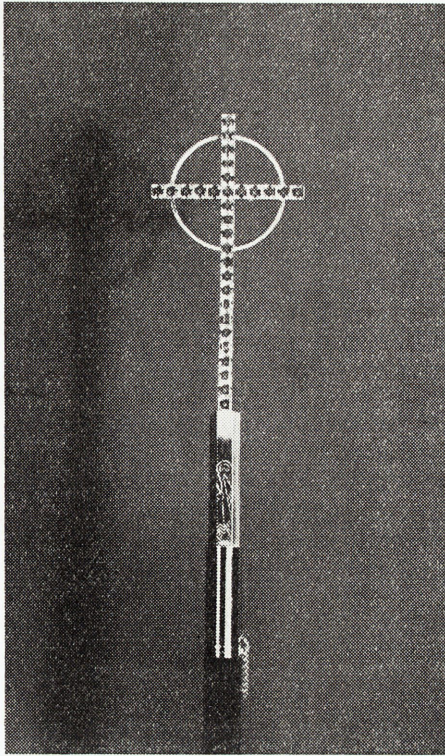
Under medeltiden blev bruket av processionskors och snart även processionskrucifix allt vanligare, processionen bildar ju ett mycket starkt inslag i det medeltida kultlivet. Mot detta drag i det medeltida gudstjänstlivet förhöll sig reformationen mycket restriktiv. Även Laurentius Petri, som ju annars ej saknade förståelse för de ärvda gudstjänstformerna, skriver i Kyrkoordning-

en: »All Process ther man haffuer plägat utbära Beläte, Monstrantz, skrijn och annor Helghedom kaar, skola så bliffua som the nu äro aff lagd, Ty alt slijkt är Hedniskt och affgudeskt». Vidskepelse och i andra sammanhang onödig flärd var vad de svenska kyrkomyndigheterna hade att kämpa mot i samband med processjoner av olika slag, en kamp som går igen också i kyrkolagens förbud mot för stora samlingar till begravningsprocessioner. Under sådana förhållanden blir ej någon plats övrig för processionskorset. Det kan för övrigt i detta sammanhang erinras om att Kyrkoordningen i nästföljande stycke direkt vänder sig mot en korsceremoni: »Så skal ock om Päscha tijdh Korset hwarcken nedherleggiäs eller vptaghas, icke om kring draghas eller ther til krypas». Åter är det fråga om att motverka vidskepelsen, det är ej fråga om korset, standaret i den gammalkyrkliga mening vi tidigare mött, utan om tillbedelsen av korsbilden adorationis crucis, sådan vi ännu möter den i den romerska kyrkans långfredagskult. På våra museer finnas ännu bevarade en del processionskors och krucifix från medeltiden.

Under detta sekel har processionskors åter börjat brukas vid olika tillfällen inom vår kyrka. Påverkan från anglikanskt håll torde här ha spelat en roll. För en större allmänhet blev bruket först uppenbart i samband med jordfästning. Processionskorsets stora värde som symbolisk förkunnelse blev för många helt tydlig, då det fördes framför Axel Luttemans bår. Även i gammalkyrkliga kretsar och bygder har det bruket av processionskors vunnit insteg. Så berättas i kyrkoherde Harstens nyligen utkomna bok om prosten Elmblad i Urshult huru denne, om än efter mycken överläggning införde det bruket att kyrkvaktaren vid begravingar gick i spetsen för processionen bärande ett enkelt träkors. Vid kyrkodagar och andra liknande sammankomster har det även börjat bli sed att deltagarna samlas till procession varvid ett kors eller krucifix bäres främst.

Dessa kors ha i allmänhet varit av mycket enkel beskaffenhet ofta fabriksstillverkade, importerade krucifix, som fästs på en stång. Nämnas bör dock, att Libraria förr tillhandahöll mycket enkla och värdiga kors av svensk tillverkning närmast avsedda för bruk vid jordfästning. Vid kyrkliga ungdomsmöten har understundom Ungdomsförbundets märke, det gamla invigningskorset brukats som processionskors, enkelt men värdigt utförda i trä. Vid kyrkodagarna i Osby i januari detta år togs för första gången det processionskors i användning, som givit anledningen till dessa rader.

Korset, som är ett verk av Wiwen Nilsson i Lund, är gjort av bergkristaller och silver. Närmast stängen följer ett runt parti i förgyllt silver som efterföljes av ett sexkantigt stycke i samma material, där förgyllningen dock sakta förtonar i silver mot korset, som består av 31 i silver infattade bergkristaller. Korsarmarna omgivas av en gloria i silver. Höjden är (måttén följa den

ovan gjorda tredelningen): 12, 14 och 32 cm. På mellanstyckets framsida är en bild av Den helige Laurentius ingraverad. Korset har nämligen av konstnären ställts till Laurentiistiftelsens i Lund disposition. Korset är lätt avtagbart från stängen och kan även användas som altarkors.

Bör nu ej bruket av processionskors — konstnärliga eller icke — av den lutherske kyrkokristne ses med misstänksamhet. Ger ej Laurentius Petri inställning oss anledning att helt avvisa detta bruk. Jag tror ej, att så behöver vara förhållandet. En jämförelse med altarets ljus ligger här nära tillhands. De blevo visserligen ej förbjudna i Kyrkoordningen men sedermera för missbrukets skull avskaffade. De ha nu efter seklers förlopp åter tänts på våra altaren, till glädje och uppbyggelse för de flesta bland oss. Ingen vidskepelse är längre förbunden med deras brukande, men de predika på ett stillsamt och innerligt sätt för oss. Så också med processionskorset. Ingen tänker längre på att föra omkring det till signerier av något slag. Men då det bäres främst, då vi följa en avliden till dess sista vilostad, är det för oss ett tecken till tröst och ett vittnesbörd om vårt saliga hopp. Och då kristna

människor vid en kyrklig sammankomst vilja ställa upp till procession blir det ett naturligt samlingstecken. Och huru skön är icke symboliken i att låta korset inleda en procession av konfirmander, eller processionerna vid präst- och biskopsvigningar för att icke tala om de nu ofta synnerligen formlösa tåg, som bilda inledning till de lagstadgade prästmötena. Innebörden av processionskorsets bruk bland oss i denna tid kan endast vara en, densamma som den gamla korshymnen gav uttryck åt. Vi sluta med att återgiva dess ord i J. A. Eklunds tolkning:

»Högt strålar konungens banér!
Det helga kors i glans jag ser.»

Harald Andersson.

Enhetliga tjänstgörings- och lönebestämmelser för kyrkomusikerna.

Den 19 sistlidne oktober uppvaktade centralstyrelsen för Sveriges allmänna organist- och kantorsförening ecklesiastikministern med anhållan om åtgärder för åstadkommande av statlig reglering såväl av kyrkomusikernas tjänstgöringsskyldighet som ock av den med dylik tjänst förenade lönen — allt i anslutning till ett inom föreningen utarbetat förslag, som vid tillfället överlämnades.

Att rekapitulera historien om den långa rad av uppvaktningar, utredningar remisser och avstyrkanden, som markerar den s. k. klockarfrågans behandling under årens lopp, ligger utanför ramen för denna artikel. Det skulle f. ö. bli en missräkningarnas historia, som inte skulle glädja någon — allra minst den kår, som gång efter annan måst se sig gäckad i sitt hopp att som andra nyttiga och nödvändiga medborgargrupper åtminstone i någon mån bli föremål för myndigheternas omtanke. En kort återblick torde dock vara nödvändig.

År 1883 utkom en kungl. förordning, varigenom församlingarna ålades att före utgången av år 1886 verkställa löneroglering för sina klockare. Någon senare författning angående kyrkomusikerlönerna finns inte, om man inte räknar lagen av den 9 december 1938 enligt vilken uppskattningen av befintliga klockargårdars avkastningsprocent skall åtföljas av en s. k. löneroglering, som dock endast avser att tillförsäkra befattningshavarna rätten att utfå sin lön helt i penningar, men som icke — liksom f. ö. inte heller förordningen av 1883 — på något sätt reglerar lönens storlek.

Vid sekelskiftet bildades Sveriges allmänna organist- och kantorsförening (SAOK), och efter en framställning från dess sida